

ΜΝΗΜΕΣ ΚΑΙ ΗΧΟΧΡΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ ΜΑΣ

ΣΤΡΙΓΚΟΥ Δ.

6^ο Γυμνάσιο Καλαμαριάς, Δ/ση Β/θμιας Εκπ/σης Ανατολικής Θεσσαλονίκης
e-mail: dstrigou@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με 25 μαθητές της Α' και Β' τάξης που πρώτη φορά ασχολήθηκαν με την Π. Ε. Αποτελείται από τρεις θεματικές ενότητες: Με την ενότητα «Μνήμες» συμμετείχε στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο «Πολιτισμός 2000, Κληρονομιά μεταξύ γης και θάλασσας – Οικουμενείο του Θερμαϊκού» της Εφορείας Νεότερων Μνημείων, με την ενότητα «Ηχοχρώματα» στο Εθνικό Δίκτυο «Ηχος και Φύση» του Κ.Π.Ε. Ποροΐων και με την ενότητα «Περιγιάλι» στο Εθνικό Δίκτυο «Θάλασσα» του Κ.Π.Ε. Αργυρούπολης. **Το πρώτο μέρος** το συνδέσαμε με την βιομηχανική ανάπτυξη της Καλαμαριάς και επιχειρήσαμε ένα σύντομο οδοιπορικό για να αναδείξουμε τη βιομηχανική ταυτότητα της περιοχής μας από το 1922 μέχρι σήμερα. **Το δεύτερο μέρος** το εντάξαμε στο φυσικό περιβάλλον: Περπατήσαμε στη γειτονιά μας, κοντοσταθήκαμε στις γραφικότητες της, αφουγκραστήκαμε τη φύση και την ανάσα των ανθρώπων. Κάναμε ένα δασικό μονοπάτι στο Κ.Π.Ε. Αρναίας, καταγράψαμε ήχους του δάσους και μαζέψαμε χρώματα της φύσης. **Το τρίτο μέρος** το αφιερώσαμε στο Περιγιάλι μας και τον υδάτινο κόσμο. Κατηφορίσαμε στην παραλία, απολαύσαμε τη θάλασσα, ακούσαμε τους αναστεναγμούς της, φωτογραφήσαμε και ηχογραφήσαμε τα ψαροπούλια της. Συνδέσαμε το νερό με τη μυθολογία, την παράδοση και τη λογοτεχνία. Οργανώσαμε τριήμερη περιβαλλοντική εκδρομή σε Πρέβεζα, Λευκάδα, Πάργα, Άρτα, Γιάννενα. Μάθαμε χιλιάδες μικρά και μεγάλα μυστικά για τη βιομηχανική μας κληρονομιά, για το φυτικό, ζωικό, υδάτινο βασίλειο και τη συνύπαρξή τους. Αποτυπώσαμε τις γνώσεις, τις εμπειρίες, τις σκέψεις και τα συναισθήματα μας στο χαρτί και εκδώσαμε 24σέλιδο έντυπο σε 500 αντίτυπα που στείλαμε σε όλες τις Σχολικές Μονάδες της πόλης μας και σε πολλούς άλλους φορείς σε όλη την Ελλάδα.

STRIGOU D.

e-mail: dstrigou@sch.gr

ABSTRACT

Twenty-five students worked for the first time with Environmental Education. The project consists of three modules: with the module "Memories", it participated in the European Network "Civilization 2000, Legacy between earth and sea - Ecologic Museum of Thermaikos" part of the "Conservancy of Recent Monuments", with the module "Tone-colour", it has been incorporated in the National Network "Sound and Nature" which is coordinated by the C.E.E in Poroia, and with the module "Beach", it has been incorporated in the National Network "Sea", coordinated by the C.E.E in Argiroupoli. Module 1: Industrial development of Kalamaria, in order to attempt a sort itinerary to accent the industrial identity of our region from 1922 till today. Module 2: Incorporates natural environment. We walked in our neighbour, photographed their beautiful graphic corners. Walking a footpath inside the forest of Arnea, we managed to record all sounds and collect colours of nature. Module 3: Dedicated to Beach and sea world. We associated the sea with mythology and the folk tradition with Greek and World literature. We organized a 3-day environmental trip to Preveza, Leykada, Parga, Arta, Giannena. We learned many secrets of our industrial legacy and how the conjunction with the natural environment is achieved. Finally, we created a small publication of our thoughts, feelings and experiences and we issued a 24-pages brochure in 500 copies, which we sent to all school units of our city and many other authorities all over Greece.

Λέξεις κλειδιά: Καλαμαριά, Οικουμενείο, βιομηχανία, βιωσιμότητα, νερό, θάλασσα, πλεούμενα, άνεμοι, ήχοι, ηχοτοπίο, χρώματα, μυθολογία, παράδοση, λογοτεχνία, εκδρομή, ευαισθητοποίηση.

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

- Επιθυμία και επιλογή μαθητών να ασχοληθούν με το «νερό» - τη «θάλασσα τους».

Η επίκαιρη ανάγκη να παραμείνει η παράκτια κληρονομιά μας περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που να ανήκει στους πολίτες της και να αποτελέσει ένα όμορφο κομμάτι του «Οικομουσείου» του Θερμαϊκού.

- Έγινε συζήτηση με τους μαθητές σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Σταθήκαμε στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη μεταξύ τους σχέση και αλληλεπίδραση. Οι μαθητές επισήμαναν ότι η γειτονιά τους αλλάζει «μέρα με τη μέρα» και δήλωσαν ότι θα ήθελαν να ασχοληθούν με το «δικό τους περιβάλλον», «το κοντινό τους περιβάλλον», την Καλαμαριά. Έκαναν μια εικονική βόλτα στη γειτονιά τους και βρέθηκαν στην παραλία. Τους άρεσε και έμειναν εκεί. Είχαν τόσα να δουν ...!!!

Αφιερώθηκε αρκετός χρόνος στη διατύπωση του τίτλου και εξαντλήθηκαν οι δυνατότητες διατύπωσης του από τους μαθητές, έτσι ώστε να έχει νόημα γι αυτούς, να συνδέεται με τον τρόπο ζωής τους και ν' ακουμπά στα συναισθήματά τους (Αγγελίδη Ζ, 1997).

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γνωστικοί: Απόκτηση γνώσεων

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές μας τη θαλασσινή ταυτότητα της γειτονιάς τους: στοιχεία του κοινωνικού, ιστορικού, βιομηχανικού, πολιτισμικού, φυσικού και οικολογικού περιβάλλοντός τους μέσα από την επαφή τους με τις μνήμες του παρελθόντος, την ιστορία, το νερό, τη φύση.
2. Να έρθουν σε επαφή με το περιβάλλον και να αντιληφθούν την ανάγκη διατήρησης της οικολογικής ισορροπίας.
3. - Να γνωρίσουν βασικές έννοιες στοιχείων και μηχανισμών του περιβάλλοντος (*Χώρος, Χρόνος, Σύστημα*). (Αγγελίδη Ζ, 1997)
4. Να μάθουν να «ακροώνται» και όχι μόνο να ακούν, αφού πρώτα γνωρίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά του ήχου. (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Π.Ε. *Ήχος και Φύση*, ΚΠΕ Ποροίων, 2005)
5. Να κατανοήσουν την αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση ανθρώπου, πολιτισμού, τεχνολογίας και βιοφυσικού περιβάλλοντος (UNESCO, 1977)
6. Να συνειδητοποιήσουν το σημαντικό ρόλο που έπαιξε και παίζει η πολιτιστική και βιομηχανική κληρονομιά.

Συναισθηματικοί (Απόκτηση αξιών, στάσεων, συμπεριφορών)

- Να αποκτήσουν ατομική πρωτοβουλία και συγχρόνως πνεύμα ομαδικής συνεργασίας και επικοινωνίας, ώστε να μοιραστούν μέσα σε μια ομάδα την καλλιτεχνική τους ανησυχία για να αξιοποιήσουν δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους.
- Να καλλιεργήσουν αισθήματα ευθύνης και διάθεση για ενεργό συμμετοχή στη βελτίωση, προστασία και διατήρηση ενός όμορφου και υγιεινού περιβάλλοντος που θα το αγαπήσουν, θα το σέβονται, θα τους ξεκουράζει και θα τους αναζωογονεί
- Να αναπτύξουν αισθητικό κριτήριο και πρακτικές δεξιότητες για να συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής μας
- Να ευαισθητοποιηθούν σε φυσικά ακούσματα και χρώματα (Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Π.Ε. *Ήχος και Φύση*, ΚΠΕ Ποροίων, 2005)
- Να υιοθετήσουν κριτική, θετική και υπεύθυνη στάση συμπεριφοράς για μια αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος σε ιδιωτικό και δημόσιο επίπεδο, με έργα και όχι μόνο με λόγια, με ένα πέρασμα από το *Εγώ* στο *Εμείς*, από την *Ατομική* στη *Συλλογική* συνείδηση. (Καραμέρης Α. 2000)

Ψυχοκινητικοί (Απόκτηση δεξιοτήτων)

- Να μπορούν οι μαθητές να παρατηρούν χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις τους, να συλλέγουν πληροφορίες, να καταγράφουν, να συγκρίνουν, να επεξεργάζονται δεδομένα, να ταξινομούν, να υποθέτουν, να εξάγουν συμπεράσματα, να αξιολογούν γνώσεις που αποκτήθηκαν
- Να ασχοληθούν οι μαθητές με πρωτοποριακά προγράμματα πολιτιστικής εμπύχωσης που συνδυάζουν την ψυχαγωγία με τη γνώση και την αισθητική καλλιέργεια με την ενίσχυση, προώθηση και ανάδειξη καλλιτεχνικών δημιουργικών και πρακτικών τάσεων και δεξιοτήτων

Συμμετοχικοί: Απόκτηση ικανότητας για δράση, ατομική και συλλογική (έκδοση Κ.Π.Ε. Μουζακίου, 2002).

- Να συνδέσουν την εκπαιδευτική πράξη με την πραγματικότητα (Θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ΙΙ, έκδοση Κ.Π.Ε. Μουζακίου, 2002), προωθώντας και τη Διαθεματική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση
- Να συνδυάσουν την προσφορά γνώσης του σύγχρονου σχολείου με την καλλιέργεια μιας ευαισθησίας που θα κάνει όλους μαζί και τον καθένα ξεχωριστά υπόλογο για την καταστροφή που συντελείται γύρω και μέσα του.
- Να δραστηριοποιηθούν και να μεταδώσουν τις γνώσεις, τις εμπειρίες και την ευαισθητοποίηση που θα αποκτήσουν κατά την υλοποίηση του προγράμματος στο άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον.
- Να ενεργοποιήσουν προς μια διαφορετική αντίληψη και νοοτροπία για τα περιβαλλοντικά ζητήματα όλο τον μαθητικό πληθυσμό του σχολείου μας.
- Να γίνουν οι μαθητές κριτικοί και ενεργοί αυριανοί πολίτες με φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Κατά την υλοποίηση του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι και τεχνικές της σύγχρονης παιδαγωγικής, που ενεργοποιούν το συναίσθημα των μαθητών.

Μέθοδος project: οι συμμετέχοντες αναλαμβάνουν πρωτοβουλία, σχεδιάζουν οι ίδιοι τι θέλουν να κάνουν, να μάθουν να πετύχουν. Συζητούν τις προτάσεις, ανταλλάσσουν απόψεις, κατανοούν τι θέλουν να κάνουν και οργανώνουν μόνοι τη δουλειά τους. (έκδοση Κ.Π.Ε. Μουζακίου, 2002). Σχεδιασμός δράσεων από κοινού, ημερολόγιο δραστηριοτήτων, διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση του θέματος, άνοιγμα του σχολείου προς τα έξω, επιτόπια έρευνα,

Θ Συλλογή - καταγραφή - επεξεργασία δεδομένων, ομαδική και συλλογική εργασία στο σχολείο, ερωτηματολόγια, συμπεράσματα, προτάσεις, αξιολόγηση, παρουσίαση, παραγωγή τελικού προϊόντος, δημοσιοποίηση, δράση.

Θ Μετακίνηση στο πεδίο μελέτης, σε φυσικό και δομημένο περιβάλλον, επισκέψεις, τριήμερη περιβαλλοντική εκδρομή, Οικοτουρισμός, δραστηριότητες που προσφέρουν εμπειρίες, ερεθίσματα ψυχαγωγία και σύσφιξη σχέσεων της ομάδας. (Συνέδριο: *περιβάλλον και εκπαίδευση*, Βαχτσεβάνου)

Θ Ανακαλυπτικές μέθοδοι: επιτόπια παρατήρηση και έρευνα (αιτία-αποτέλεσμα).

Αναζήτηση πηγών πληροφόρησης, συλλογή, καταγραφή και ταξινόμηση. Συγκριτική, κριτική επεξεργασία δεδομένων με τη μέθοδο της ανάλυσης και σύνθεσης. Χρήση βιβλιογραφίας, εντύπου υλικού από φορείς, ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων, διαλόγου, οπτικοακουστικών μεθόδων και του διαδικτύου, slides, cd-room, διαφάνειες, βιντεοταινίες.

Θ Συμμετοχικές μέθοδοι: Εργασίες κατά ομάδες, στην αίθουσα δραστηριοτήτων.

Κατανόηση εννοιών, σχέσεων, θεσμών και αξιών μέσα από αλληλοενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων, διατύπωση προτάσεων.

Μετακινήσεις σε πεδία μελέτης και εργασίες πεδίου.

Γραπτή (κειμένα, ποιήματα, σλόγκαν, συνθήματα, σταυρόλεξα, ακροστιχίδες...) και εικαστική (ζωγραφίες, σκίτσα, κολλάζ, παζλ, αφίσες, πόστερς,...) αποτύπωση σκέψεων, σχολίων, προτάσεων, εντυπώσεων, συναισθημάτων και συμπερασμάτων.

Φωτογράφιση, ηχογράφιση και βιντεοσκόπηση δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολείου.

Ø Βιωματικές μέθοδοι

Βιωματικές ασκήσεις, παιδαγωγικά παιχνίδια, προσομοιώσεις, δραματοποιήσεις και παιχνίδια ρόλων με τα οποία «επιδιώκουμε την αναπαράσταση μιας κατάστασης έτσι ώστε να αναδυθούν οι συγκρούσεις, να εκφραστούν οι διαφορετικές αντιλήψεις και να αναζητηθούν λύσεις, με ταυτόχρονη έκφραση μιας ποικιλίας συναισθημάτων» (Συνέδριο: *περιβάλλον και εκπαίδευση*, Βαχτσεβάνου). Επισκέψεις πεδίου και περιβαλλοντικά μονοπάτια, παρατήρηση και βίωση του περιβάλλοντος (εκδρομές) και απόκτηση ποικίλων εμπειριών.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Από το ημερολόγιο δραστηριοτήτων:

- Ø Ενημέρωση της Εκπαιδευτικής Κοινότητας για τη λειτουργία του προγράμματος. Συγκρότηση ομάδας, επιλογή θέματος, καθορισμός στόχων και περιεχομένου μετά από εισηγήσεις των καθηγητών και προτάσεις μαθητών. Υποβολή του προγράμματος
- Ø Καθορισμός συναντήσεων, Συμβόλαιο Ομάδας με προτάσεις που προέκυψαν από συζήτηση, λειτουργικά θέματα υλοποίησης, συγκρότηση ομάδων, υποομάδων και καταμερισμός αρμοδιοτήτων των μελών της Παιδαγωγικής Ομάδας.
- Ø Τι είναι Περιβάλλον και είδη περιβάλλοντος, Τι είναι Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και γιατί συμμετέχω στην Π. Ε. Ερωτηματολόγιο στους μαθητές και επεξεργασία του.

Εικόνα 1. Σκίτσο μαθήτριας

- Ø Καταιγισμός ιδεών για να διαμορφωθεί το περιεχόμενο του προγράμματος.
- Ø Βιωματική άσκηση γνωριμίας.
- Ø Γνωριμία με το περιβάλλον του σχολείου.
- Ø Γνωριμία με τη γειτονιά μας, την Καλαμαριά, την καλή μεριά της Θεσσαλονίκης, την παραλία μας – Διαδρομές, επισκέψεις..
- Ø Οικομουσεία, βιομηχανική κληρονομιά της Καλαμαριάς, Οικομουσείο του Θερμαϊκού
- Ø Θάλασσα: εργασίες μαθητών

Εικόνα 2. Παλιά φωτογραφία του Θερμαϊκού Κόλπου

Εικόνα 3. Ομαδική εργασία

Εικόνα4-5.εργασίες Μαριαλένας Δαλακούρα

Εικόνα 6. Δ. Σταμούλη

Ο χώρος

Η παραλιακή ζώνη της Καλαμαριάς ακολουθεί σχηματικά τη χερσαία γραμμή κατά μήκος του αιγιαλού που ξεκινά από το **Καραμπουρνάκι** και φτάνει στη **Νέα Κρήνη**. Από το 1951 το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Καλαμαριάς ανακήρυξε το Δήμο τουριστικό τόπο και έκτοτε εκτελέστηκαν και εκτελούνται πολλές αλλαγές τουριστικής αξιοποίησης που ανέβασαν το ποιοτικό επίπεδο και την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Σήμερα καθιερώθηκε ως χώρος αναψυχής και επίσκεψης των κατοίκων όλης της Θεσσαλονίκης

Δ. Στρίγκου

«Μνήμες και Ηχοχρώματα στο Περιγιάλι μας»

Πάμε μαζί να σεργιανίσουμε
Στο γαλανό μας περιγιάλι
Που ευτυχισμένο λούζεται
Στις χρυσαφένιες του ήλιου αχτίδες

Ελάτε μαζί μας να φιλιώσουμε
Τον άνθρωπο με τη θάλασσα
Τα βότσαλα και την ξανθή την άμμο
Ν' αρμενίσουμε με το καράβι της θύμησης
Σ' ένα πλεούμενο, γαλάζιο περιβόλι.

Πάμε παρέα ν' αγναντέψουμε
Τη θάλασσα που κοχλάζει, βογκάει,
Αναστενάζει και δέρνεται αφρισμένη
Κι ύστερα πάλι, γαληνεύει και μαγεύει.

Πάμε ν' ακούσουμε το σάλαγο απ' τα κύματα
Που θυμωμένα σκάνε στα βράχια ή στην ακτή.
Τον ήχο απ' τη μηχανότρατα
Που κάνει να σπαρταρούν τα ασημένια ψάρια.

Να μεθύσουμε απ' το τραγούδι του γλάρου
Που αμέριμνα φτεροκοπά
Κι απ' το κελαηδοπούλι που φτερουγίζει
Στα φύλλα της καρδιάς μας.

Πάμε όλοι μαζί να οσμιστούμε
Το φύσημα του αγέρα που νοτίστηκε μ' αρμύρα
Κι ανεμίζει τα φυλλώματα των δέντρων,
Που θροΐζουν ζαλισμένα.

Να μυρίσουμε το χώμα που μοσχοβολά
Απ' το σιγανό τραγούδι της βροχής
Και γίνεται ένα με τ' άρωμα

Εικόνα 7. Χ. Θεοδώρου
Στέλλα Γραμμένου, Β1

Των πευκόδεντρων που δακρύζουν.

Ελάτε μαζί μας ν' αφουγκραστούμε τον κόσμο

Στην πιο ταπεινή του λεπτομέρεια:

Στο έντομο που ζουζουνίζει

Στην πεταλούδα που πεταρίζει

Στη μελισσούλα που βουβονίζει

Στο κοχύλι που φουρφουρίζει

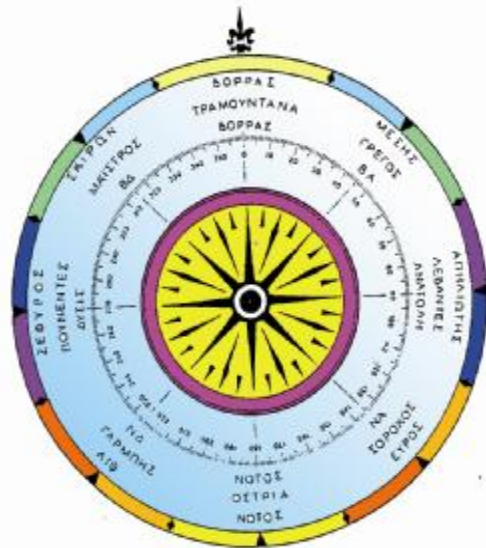
Σε μια στάλα νερό που κελαρύζει.

Δέσποινα Στρίγκου

Σημείωση: το ποίημα εμπνεύστηκε η συντονίστρια της Περιβαλλοντικής Ομάδας, προσπαθώντας να επινοήσει τρόπο παρουσίασης του προγράμματος. Πράγματι η παρουσίαση βασίστηκε στους παραπάνω στίχους που απαγγέλθηκαν από τους μαθητές, με παράλληλη προβολή σε Power Point αντίστοιχων φωτογραφιών από δραστηριότητες της Ομάδας και ακούσματα ήχων της φύσης που κατέγραψε η Ομάδα κατά την υλοποίηση του προγράμματος.

Ø Καταγραφή πλοίων, θαλασσινών ανέμων, σκίτσα

Εικόνα 8. Σκίτσο μαθητή

Ø Το Γλωσσάρι της Π.Ε.: αναφορά, επεξήγηση, εξοκείωση με την ορολογία της Π. Ε. και τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Στην αίθουσα πληροφορικής του σχολείου μας οι μαθητές ανά 2 ή 3, αναζητούν υλικό στο INTERNET και αντλούν πληροφορίες για οικολογικά θέματα και περιβαλλοντικά προβλήματα.

Εικόνα 9. Τα απόβλητα πηγαίνουν στη θάλασσα

- Ø Αλληλοενημέρωση ομάδων.
- Ø Νερό: παράδοση, παροιμίες, αινίγματα, λογοτεχνικά κείμενα, ιδιωτισμοί,...
- Ø Χρώματα στη φύση, στη λογοτεχνία, στην ποίηση του Σεφέρη
- Ø Η Ηχώ, στη Μυθολογία, στη Φυσική
- Ø Καταγραφή Ήχων: φυσικοί και τεχνητοί, ζωικοί, πτερωτοί, υδάτινοι, ανθρώπινοι, σχολικοί, ρυπαντικοί...
- Ø Προτάσεις, συζήτηση, προτιμήσεις και επιλογή μαθητών για τριήμερη περιβαλλοντική – εκπαιδευτική εκδρομή. Αναζήτηση υλικού (χάρτες, φωτογραφίες, περιβαλλοντικά, ιστορικά, λαογραφικά, τουριστικά εκπαιδευτικά... στοιχεία) και άντληση πληροφοριών από το internet σχετικά με τα μέρη επίσκεψης κατά τη διάρκεια της εκδρομής. Κατάρτιση προγράμματος, δηλώσεις συμμετοχής, προετοιμασίες και υλικό που θα αξιοποιηθεί κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής εκδρομής.
- Ø Επίσκεψη της ομάδας στο Κ.Π.Ε. Αρναίας όπου παρακολουθήσαμε ημερήσιο περιβαλλοντικό πρόγραμμα, καταγράψαμε ήχους του δάσους και μαζέψαμε χρώματα της φύσης

Εικόνα 10. Δασικό μονοπάτι στην Αρναία

Τριήμερη περιβαλλοντική εκδρομή σε Μέτσοβο, Πρέβεζα, Λευκάδα, Πάργα, Άρτα, Γιάννενα... Βιντεοσκόπηση και φωτογράφιση της εκδρομής, καταγραφή εντυπώσεων, σκέψεων και συναισθημάτων

Εικόνα 11. Βλέποντας με τα κιάλια το νησί Σκορπιό

- Ø Δημιουργία άλμπουμ με φωτογραφίες και σύντομη παρουσίαση του κάθε μέρους που επισκεφτήκαμε, εντοπίζοντας κάθε φορά το περιβαλλοντικό και γενικά εκπαιδευτικό ενδιαφέρον της επισκεπτόμενης περιοχής
- Ø Επίσκεψη στην Ανθοέκθεση Αρετσούς για να θαυμάσουμε τα χρώματα της φύσης
- Ø Μιλήσαμε για ποίηση, διαβάσαμε ποίηση και κάναμε προσπάθειες να δημιουργήσουμε ποιήματα για τη φύση, για το πρόγραμμα.
- Ø Ζωγραφίσαμε πάνω σε πέτρες και βότσαλα που μαζέψαμε από την παραλία παραστάσεις που μας ενέπνευσε η θάλασσα
- Ø Πρώτη παρουσίαση του προγράμματος σε Ημερίδα που οργάνωσε για το Οικομυσείο του Θερμαϊκού η Εφορεία Νεότερων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας, στο Δημαρχείο Νεάπολης.
- Ø Προετοιμασία για την δεύτερη παρουσίαση του προγράμματος στην εκδήλωση του Γραφείου Π. Ε. Β/μιας Εκπ/σης. Εργασίες μαθητών για ηλεκτρονική παρουσίαση στο Power Point, απομαγνητοφώνηση ήχων, και προσθήκη τους στην παρουσίαση, δημιουργία αφίσας και παρουσίαση στο Λιμάνι Θεσσαλονίκης.

Εικόνα 12. αφίσα 120*110 cm

- Ø Τρίτη παρουσίαση και έκθεση δραστηριοτήτων στο σχολείο μας που παρακολούθησαν όλοι οι μαθητές του σχολείου, γονείς, εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτικές, δημοτικές και τοπικές αρχές...

Εικόνα 13. Βότσαλα που μαζέψαμε από τη θάλασσα και τα ζωγραφίσαμε

- Ø Περιληπτική καταγραφή από κάποιους μαθητές σε δισκέτες των δραστηριοτήτων, βασισμένη στο ημερολόγιο δραστηριοτήτων που κρατούσε η ομάδα κατά την υλοποίηση του προγράμματος.

- Ø Συλλογή εργασιών, ταξινόμηση, ομαδοποίηση, αξιολόγηση, και επιλογή εργασιών για να συμπεριληφθούν στο έντυπο που σκόπευε να εκδώσει η ομάδα με την οικονομική ενίσχυση που μας παρέχει το πρόγραμμα.
- Ø Μετά το πέρας των εξετάσεων και για αρκετές μέρες, η υπεύθυνη καθηγήτρια και κάποιοι μαθητές, διαφορετικοί κάθε φορά, παρέμειναν μέχρι αργά στο σχολείο, στην αίθουσα πληροφορικής για να γράψουν στους υπολογιστές κάποια κείμενα και να επεξεργαστούν ένα μέρος του υλικού που θα χρησιμοποιούσαμε για την έκδοση εντύπου.
- Ø Έκδοση 24σέλιδου, έγχρωμου, πολυτελούς εντύπου, σε 500 αντίτυπα, που μοιράστηκε στους μαθητές και καθηγητές του σχολείου μας, στάλθηκε μέσω της Δ/σης, σε όλα τα σχολεία της πόλης μας, στους φορείς με τους οποίους είχαμε συνεργασία, σε βιβλιοθήκες, στα Κ.Π.Ε. όλης της χώρας, σε Προϊστάμενες και Τοπικές Αρχές, και σε πολλούς άλλους περιβαλλοντικούς φορείς σε όλη την Ελλάδα.

Εικόνα 14. Το έντυπο μας

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Οι παρεμβάσεις αποφασίζονται από κοινού με τους μαθητές κατά την πορεία του προγράμματος. Είχαν σχετική **ευελιξία** για να αντιμετωπίζονται τα απρόβλεπτα και να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να ανταλλάσσουν απόψεις, να θέτουν ερωτήματα και προβληματισμούς, να εντοπίζουν ανάγκες, δυσκολίες και αδυναμίες σε κάποιον τομέα, να νοιώθουν όμορφα ή άσχημα μετά από κάποια παρέμβαση, να παίρνουν πρωτοβουλίες, να προτείνουν αλλαγές και να επιλέγουν δραστηριότητες που διεγείρουν το συναισθηματικό τους κόσμο και καλύπτουν τα ενδιαφέροντα τους.

- Ø Επίσκεψη στο Γραφείο Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Καλαμαριάς, συζήτηση με τον Αντιδήμαρχο Πολεοδομίας κ. Δημοσθένη Σαρηγιάννη για την φτώχη, σχεδόν ανύπαρκτη, βιομηχανική κληρονομιά της Καλαμαριάς και για τη συμμετοχή της Ομάδας στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο «Πολιτισμός 2000, Κληρονομιά μεταξύ γης και θάλασσας – Οικομνησείο του Θερμαϊκού» της Εφορείας Νεότερων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας. Τα αποτελέσματα της συνάντησης ήταν πολύ εποικοδομητικά. Μας δέχτηκε πολύ πρόθυμα, μας αποκάλυψε τα μελλοντικά σχέδια του Δήμου, μας έδωσε κατευθυντήριες ιδέες και υποσχέθηκε την αμέριστη βοήθεια και συνεργασία του, όπου μας χρειαστεί.
- Ø Επίσκεψη στο Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού και συλλογή ενημερωτικού υλικού και φωτογραφιών από παλιά εργοστάσια της Καλαμαριάς.

Εικόνα 15. Ναυπηγείο Χωματά στην παραλία Κατιρλή- Αρετσούς, 1960

Εικόνα 16. Η σκάλα της Αρετσούς.(Ι.Α.Π.Ε)

Ø Στο «Shark», το *οικομουσείο* της Καλαμαριάς (έτσι το χαρακτήρισε η Ομάδα). Στη διασταύρωση των οδών Κερασούντος και Σοφούλη, από την πλευρά της θάλασσας, μπροστά σε μια από τις σκάλες της Καλαμαριάς που υπάρχει ακόμη και σήμερα.

Παλαιότερα Εργοστάσιο Αλιπάστων – Ποτοποιείο «Λάγια» από το 1922 μέχρι το 1965. Σήμερα, το κτίριο υπάρχει Έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο και λειτουργεί σαν ένα εστιατόριο – μπαράκι πολυτελείας με την επωνυμία «Shark»

Μιλήσαμε με τους ιδιοκτήτες του εστιατορίου. Μας παρέπεμψαν στο Γιώργο Λάγια, γιο του τότε ιδιοκτήτη Γιάννη Λάγια, επικοινωνήσαμε μαζί του και μας μίλησε για το τότε εργοστάσιο.

Εικόνα 17. Εργοστάσιο Αλιπάστων

Εικόνα 18. “Shark” Από την οδό Σοφούλη

Εικόνα 19. “Shark” Από τη μεριά της θάλασσας: φωτογραφία τραβηγμένη από τη «σκάλα» της Καλαμαριάς

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αρχική Αξιολόγηση:

Διερεύνηση προϋπάρχουσας γνώσης,, ενδιαφέροντος, συμμετοχικής διάθεσης «για να προσδιορίσουμε το επίπεδο γνώσεων των μαθητών μας» (Συνέδριο: *περιβάλλον και εκπαίδευση*, Βαχτσεβάνου)

Με συζήτηση, προτάσεις, ερωτηματολόγια γνωριμίας και τήρηση ημερολογίου .

Ø Άμεσα από το ενδιαφέρον, την παρουσία και τη συμμετοχή των μαθητών.

Ø Έμμεσα από τις προσδοκίες των μαθητών από το πρόγραμμα.

Διαμορφωτική Αξιολόγηση: σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Με συζήτηση, προτάσεις, κριτική, αυτοαξιολόγηση και ερωτηματολόγια για εκτίμηση καταστάσεων, για να κάνουμε κάτι διαφορετικό και να ανανεώσουμε τη παιδαγωγική μας διαδικασία, για να οδηγηθούμε, αν χρειάζεται, σε επαναναπροσαρμογές κάποιων αρχικών μας στόχων και σε διερευνητικά ανοίγματα, για να σχεδιάσουμε τη μελλοντική πορεία του προγράμματος και να βελτιώσουμε το μέλλον του θεσμού της Π. Ε. (Αγγελίδης Ζ., 1977)

Τελική αξιολόγηση:

Ø Με κατάλογο κριτηρίων, τεστ (ερωτήσεις-απαντήσεις ανοιχτού τύπου, σωστού-λάθους, υποχρεωτικής επιλογής, ημιτελών ερωτήσεων, πολλαπλών επιλογών, επιλογή συνδυασμών, συμπλήρωση παραγράφων) ερωτηματολόγια, γενική αυτοαξιολόγηση

Ø Με απολογισμό (εκθέσεις, περιγραφές) όλων των μελών της ομάδας και τελικές εκτιμήσεις για

- ο Επίτευξη στόχων
- ο Προβλήματα και ερωτηματικά που προέκυψαν, αδυναμίες και δυσκολίες που εντοπίστηκαν.
- ο Τη δυνατότητα επικοινωνίας, συνεργασίας, συλλογικότητας, αποτελεσματικότητας
- ο Το τι αποκόμισε ο καθένας από το πρόγραμμα σε γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες, συναισθήματα, εμπειρίες, στάσεις ...

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ø Με την ολοκλήρωση του προγράμματος που απαιτούσε σκληρή δουλειά καταφέραμε να συνταιριάξουμε την εκπαίδευση που παρέχει το δημόσιο σχολείο με τις ανθρώπινες αξίες που μας ενέπνευσαν αγάπη και σεβασμό για το περιβάλλον και μας έμαθαν να αναγνωρίζουμε την ανάγκη της αρμονικής συνύπαρξης κάθε μορφής ζωής στον πλανήτη και κάθε πολιτισμού. Οι στόχοι του προγράμματος υλοποιήθηκαν σε μέγιστο βαθμό.

Ø Οι μαθητές μας έμαθαν να αναζητούν πηγές πληροφόρησης, να συλλέγουν και να επεξεργάζονται δεδομένα, να αρχειοθετούν και να ταξινομούν υλικό. Να χρησιμοποιούν και να επεξεργάζονται ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις, να αλληλο - ενημερώνονται, να ανταλλάσσουν απόψεις και να αποτυπώνουν με κάθε μορφή λόγου τα συναισθήματά τους, γραπτά και εικαστικά.

Ø Απέκτησαν ερευνητική ικανότητα, επιμέλεια και επιδεξιότητα, προσοχή και παρατηρητικότητα, κριτική σκέψη και δημιουργική διάθεση. Καλλιέργησαν τη φαντασία τους, αξιοποίησαν τις δεξιότητες τους και ανέδειξαν τα κρυφά τους ταλέντα.

Ø Με αφίσες, φυλλάδια, ανακοινώσεις, κάδρα, παρουσίαση, ημερίδα, έντυπο, ενημέρωσαν και μετέδωσαν στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον ό,τι απόκτησαν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, προσπαθώντας να ξυπνήσουν μέσα τους την οικολογική τους συνείδηση, για μια αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος.

Ø Όλη η τοπική κοινωνία, μαθητές, εκπαιδευτικοί Γυμνασίου-Λυκείου, εμπλεκόμενοι και μη, γονείς, γείτονες, κάτοικοι Καλαμαριάς, είναι οι άμεσοι αποδέκτες του προγράμματος. Το σχολείο μας έγινε ένας ανοιχτός τόπος στην κοινωνία που θα ανανεώσει τη σχολική ζωή και θα συμβάλει σε μια καλύτερη ποιότητα ζωής, με ενημερωμένους,

ευαισθητοποιημένους και ενεργούς πολίτες που θα στοχεύουν στον περιορισμό της περιβαλλοντικής καταστροφής.

- Ø Απαιτούμε να κηρυχθεί η Καλαμαριά «περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ιστορικής μνήμης» γιατί «Δε βουλώνουμε τ' αυτιά μας να μην ακούσουμε τις Σειρήνες. Δε δενόμαστε από φόβο στο κατάρτι μιας μεγάλης ιδέας, μήτε παρατούμε το καράβι και χανόμαστε γρικώντας, φιλώντας τις Σειρήνες. Παρά εξακολουθούμε την πορεία μας, αρπάζουμε και ρίχνουμε τις Σειρήνες στο καράβι μας να ταξιδέψουν κι αυτές μαζί μας» Ν. Καζαντζάκης, *Ασκητική*

γιατί

- Ø «Κι όταν δω μια βρύση να τρέχει και να μην υπάρχει σταμνί να γεμίζει, ή άνθρωπος να πίνει, ή περβόλι να ποτίζεται, τρέχω και την κλείνω. Δεν το βαστούσε η καρδιά μου να σπαταλεύεται το νερό...» Ν. Καζαντζάκης *Αναφορά στον Γκρέκο*

και γιατί

«Η φλούδα της γης τρέμει.

Εμείς αντιλαλούμε το χτυποκάρδι της.

Εμείς, οι πέντε, οι δέκα, οι είκοσι»

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος *Αστροφεγγιά*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μιχαηλίδης Μ (2003), *Ομαδικές Περιβαλλοντικές Δραστηριότητες – Οδηγός για νέους*, Υ.Π.Ε.Π.Θ., Γεν. Γραμμ. Νέας Γενιάς, Αθήνα
2. Αγγελίδης Ζ. (1997), *Ανάπτυξη προγράμματος Π. Ε.- Περιβάλλον και Εκπαίδευση*. Α.Π.Θ.
3. Εγκύκλιος Γ2/4915 – (16-9-96). Υπουργείο Παιδείας.
4. Γαρδέλη Σ. *Περιβαλλοντική Κοινωνική Εκπαίδευση*, Σεμινάριο Υφ. Νέας Γενιάς και Αθλητισμού
5. Χρυσάφιδης Κ. (1998), *Βιοματική – Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα
6. Κ Frey. (1986), *Η Μέθοδος Project*, Εκδ. Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη
7. Φλογαίτη Ε. (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευσή*, Ελληνικά Γράμματα.
8. Παπαδημητρίου Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο: Μια Διαχρονική Θεώρηση*, τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός ..
9. Εκδόσεις Κ.Π.Ε. Ποροίων *Ήχος και Φύση*
10. Γεωργόπουλος Α., Τσαλίκη Ε.,(1998) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Αρχές – Φιλοσοφία – Μεθοδολογία - Παιχνίδια & Ασκήσεις*, Gutenberg.
11. Ράπτης Ν. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αγωγή: Το Θεωρητικό Πλαίσιο των Επιλογών* τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός .
12. Περιοδικές εκδόσεις της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε., *για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*:
13. Τρικαλίτη Α., Παπαδοπούλου -Σταθοπούλου. Ρ.,(1999), *Παιδαγωγικές και μεθοδολογικές κατευθύνσεις*, βιβλίο 6
14. Έκδοση του Κ.Π.Ε. Μουζακίου, (2000), *Θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης II*
15. Καραμέρης Α. (2000), Διευθυντής αν. Καθηγητής Δασολογίας, *ερωτηματολόγιο από το Σπουδαστήριο Δασικής Πολιτικής*.
16. Ελληνική και παγκόσμια Λογοτεχνία
17. Συνέδριο: *περιβάλλον και εκπαίδευση*, 16,17,18 Οκτωβρίου 1997, Βαχτσεβάνου, σελ: 20)
18. *Πρακτικά 1^ο Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, (2005) τόμος περιλήψεων, Ισθμός Κορίνθου
19. *Patrimoine industriel entre terre et mer, pour un réseau européen d'ecomusées*. «Πολιτισμός 2000» της Ευρωπαϊκής Ένωσης
20. Εγκυκλοπαίδεια Δομή
21. *Καστοριά* (2001), εκδόσεις και CDrom του ΚΠΕ Καστοριάς
22. *Το Πάντα* (2004), τεύχος 43, WWF
23. Κ. Γ. Δημητράκη, *Κοχύλια των ελληνικών θαλασσών*, Εκδόσεις Ορφανίδη, Αθήνα
24. *Ψάρεμα & Φουσκωτό*, 2006, μηνιαία έκδοση ΕΘΝΟΣ, τεύχος 7
25. Ι.Α.Π.Ε. *Η Καλαμαριά γράφει ιστορία 1940- 1967. Από την επιβίωση στη δημιουργία*.
26. *Λεξικό Γεωργοπαπαδάκου*